

Naše lidové kroje. I

Co je kroj? Kroj světový, lidový, národní. Kroj je vnějším obrazem člověka. Charakterizuje určitý národ v určité historické etapě. Rozeznává se oděv či kroj městský, stavovský, vojenský, selský, panský a služební. Kroj národní, lidový, je důležitým projevem národní kultury, který se během času vyvíjel a uchovával. Podržoval si svůj národní ráz přes vliv módních vlivů.

Nejstarší zápis o kroji v Čechách byl od Araba Al-Bekri podle líčení Ibrahim Ibn Jakuba, který byl v Čechách r.965. Češi prý dávali za zboží bobroviny a jiné kožešiny a potom řídké, jako síť tkané šátečky, kterými se tehdy platilo jako penězi. Českému kroji se tenkrát podobal kroj polský.

Nebudeme zasahovat příliš do historie odívání a vzniku krojů. Za zmínku však jistě stojí účes upevněný síťovým čepcem pleteným technikou na rámu – krosienkách. Byl zhotoven ve stejném tvaru a provedení v jakém je nosily ještě na začátku 20. stol. v kroji ve Štíavniku při moravské hranici u Žiliny nebo Čičmanech. Připomíná staroslovanské formy lidového kroje. Udržel se u žen v zapomenutých krajích Karpat.

Pletený čepce „na krosienkách“
v Štíavniku u Žiliny.

Ženský kroj z doby bronzové z musea
v Kodani.

Veliký rozvoj odívání, ale i kroje se rozvinul v době renesance, kdy nastal veliký vývoj ve výrobě nádherných látek. V našich zemích se rozšířilo hedvábí, stříhané samety, protkávané i kovovými nitěmi. Nádherné vzorované damašky, vzory zvířecí a rostlinné, podobně jako na hedvábí, byly tvořeny modrou, červenou nebo růžovou nití. Nejoblíbenějším vzorem doby renesance bylo granátové jablko vetkávané do látek nebo vyšívané, či vypracované v krajce.

Vyšívání v určité době odpovídalo svojí technikou podkladu. Vyšívalo se nejvíce na plátně barevným hedvábím podle odpočítané nití. Tento druh vyšívání se rozšířil nejvíce mezi lidem. Hodně se používal na vyšíváních plachtách, koutnicích a ručnicích. Dále byla hodně rozšířena malba jehlou a plochý steh. Podkládané, reliéfní vyšívání z minulé doby v době renesance rozšiřuje aplikace, našívání částí vzorů, nebo podkládání z jiných látek. Vzniká Holbeinův steh, což jsou drobné stehové kvítky šité podle odpočítávaných nití, vyšité na obou stranách plátna stejně. Jméno pochází z obrazů německého malíře Holbeina, který ho namaloval na límcích a manžetách portrétovaných osob. Také známé prolamování, mriežková práca a žilinská robota se prováděla na koutních plachtách a úvodnicích na Hané, Slovácku a Slovensku.

V této době vstupuje do módy také krajka. Podle způsobu provedení je krajka šitá nebo paličkovaná. Předchůdkyní šité krajky je prolamovaná výšivka, pracovaná vytažením nití (franc. point tiré) a výřezová práce (franc. point coupé).